

EPILEPSIJA I STRUKTURA ROMANA FJODORA MIHAJLOVIČA DOSTOJEVSKOG

v

Apstrakt: Cilj ovog rada je da analizira ulogu epilepsije i epileptičnih napada Dostojevskog kao važnih elemenata iz kojih se izgrađuje struktura (forma i sadržaj) njegovih književnih dela (*Gazdarica, Poniženi i uvređeni*) i velikih romana (*Idiot, Zli dusi, Braća Karamazovi*). Koncept epilepsije i njene književne upotrebe kod Dostojevskog razvijao se uporedo i u međusobnoj zavisnosti od transformacije autorove književne forme - od romana tajne do romana tragedije i mitskog romana. Estetska dvosmislenost karakteristična za polifonijske romane omogućila je Dostojevskom da epilepsiju i epileptične napade poveže sa nekim od njegovih glavnih literarnih koncepcija - tajnom, autoritetom i čudom, tim "trima silama koje vladaju svetom". Epilepsija je, naročito u obliku ekstatične aure, povezana sa nerešivom zagonetkom nekoliko književnih likova, a isto tako i sa estetskom trijadom koju čine istina, dobro i lepota. Posebno, važna antinomija romana Dostojevskog koja pozitivno lepog čoveka suprotstavlja oličenju zla često oslikava epilepsiju raznih zagonetnih likova. Nepovoljan uticaj epilepsije na stvaralaštvo Dostojevskog ogleda se u čestim promenama narativnog stila. U velikom mitopoetskom romanu *Braća Karamazovi* epilepsija je dobrim delom istisnuta iz manifestnog nivoa glavnih autorovih umetničkih ideja, ali je delotvorna kao zagonetka kojom se manipuliše radi prikriivanja oceubistva.

Ključne reči: *epilepsija, Dostojevski, kniževnost, struktura romana, kreativnost*

Uvod

Nema nijednog velikog umetnika na čiji je život i delo epilepsija toliko uticala kao na genijalnog ruskog romanopisca Fjodora Mihajloviča Dostojevskog (1821-1881). Dostojevski je od epilepsije bolovao još od ranog životnog doba, pa sve do kraja života, a epileptične događaje i likove opisao je u svojim književnim delima.

Nasuprot ranijim radovima koji su se bavili razmatranjem tipa epileptičnih napada i epilepsije kod Fjodora Mihailoviča¹⁻⁶ ili su davali epileptološku analizu fikcionih epileptičnih likova⁵⁻⁷ i njihovih zločina⁸⁻⁹, ovaj rad koristi sasvim drugačiji prilaz čiji cilj je istraživanje odnosa između epilepsije i strukture (forme i sadržaja) romana Dostojevskog. Naša namera je da ovim radom dospemo do razumevanja odnosa između kreativnosti i epilepsije na osnovu razmatranja prirode i snage velikih literarnih formi Dostojevskog. Epilepsija i epileptični napadi su važni elementi u gradnji strukture književnih dela Dostojevskog. Iz studije Rajsa¹⁰, poznato je da "veličina Dostojevskog, u nijednom pogledu, ne leži u poricanju bolesti, već u njenom prihvatanju i ovladavanju njome, kao i u otkriću (zasigurno i u izumu) raznolikih i polifonijskih vrednosti baš unutar svog patološkog stanja, koje je svesno i genijalno izrazio kroz umetnost."¹⁰

Sintagma "polifonijska vrednost" potiče iz sledeće teze Mihaila Bahtina¹¹: "Dostojevski ... ne stvara neme robove, već *slobodne* ljude, kadre da stanu *uz* svog tvorca, spremne da se ne slože s njim, pa čak i da se pobune protiv njega. Mnoštvo samostalnih i neslivenih glasova i svesti, stvarna *polifonija* punopravnih glasova doista je osnovna odlika romana Dostojevskog" (kurziv dodat).

Koncept epilepsije i njene književne upotrebe kod Dostojevskog razvijao se uporedo i u međusobnoj zavisnosti od transformacije autorove književne forme - od romana tajne do romana tragedije i mitskog romana.¹²⁻¹³ Ovaj rad će potkrepiti ovu tezu i ilustrirati način na koji su forma romana Dostojevskog i njihova složena, polifonijska značenja neraskidivo vezana za različita književna prikazivanja epilepsije.

Dela i likovi s epilepsijom

Kao što se vidi iz tabele 1, dela Dostojevskog u kojima se nalaze likovi s epilepsijom i opisi epileptičnih napada protežu se na dugi vremenski period.

Tabela 1. Dela i likovi s epilepsijom

Delo	Likovi s epilepsijom	Godina prvog objavljivanja
Gazdarica prvobitno objavljena u Zapisima iz domovine	starac Murin	1847
Poniženi i uvređeni	Neli	1860
Idiot	Knez Miškin	1868 (1874 u knjizi)
Zli dusi / Zlodusi / Besovi	Kirilov	1 871 (1 873 u knjizi)
Braća Karamazovi	Smerdjakov	1880

Da ne bi nastali nerešivi metodološki problemi, u tabeli 1 nisu navedena druga dela Dostojevskog u kojima čitaoci mogu posredno zaključiti da se radi o epilepsiji, na osnovu opisa psiholoških odnosno psihijatrijskih poremećaja pripisanih raznim likovima.

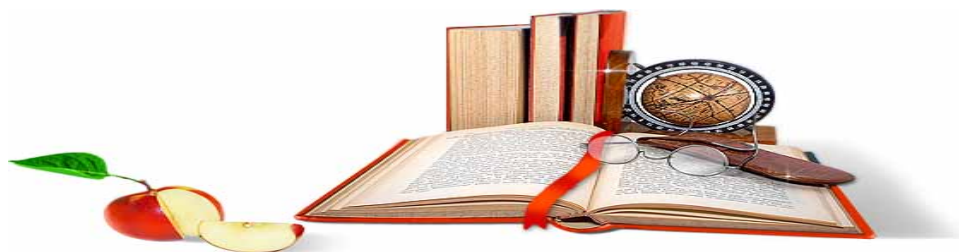
Iz sopstvenog iskustva dugotrajne epilepsije, Dostojevski je rano uočio da epileptični napadi, kao i periiktalne i interiktalne promene raspoloženja i otvoreno remećenje psiholoških funkcija, utiču na njegove stvaralačke napore. Ponekad su postiktalni poremećaji bili dugotrajni, a s dužim trajanjem bolesti bili su sve teži. Najveći problem Dostojevskom su stvarale ozbiljne smetnje pamćenja, pa je u pismu Strahovu (1 871) napisao: "Otkad bolujem, često mi je bilo najteže posle napada epilepsije. Kad bi napad izbio iznenada, posle dužeg vremena bez napada, nastala bi izvanredna moralna teskoba. Hvatao bi me očaj. Ranije je ta depresija trajala oko tri dana posle napada, a sada čak i do sedam, osam dana"¹⁴. Ana Grigorjevna, supruga Dostojevskog, zapisala je u svojim memoarima za razdoblje 1 878-1 879: "Epileptični napadi su Fjodoru Mihajloviču ozbiljno remetili pamćenje, najviše pamćenje imena i lica; a zbog nepre-poznavanja lica stekao je i mnogo neprijatelja. Čak i onda kad bi mu rekli svoja imena, ako se ne bi detaljno raspitivao, on uopšte ne bi bio u stanju da sebi predstavi ko govori"¹⁵ Uprkos problemima s epilepsijom u poznom životnom dobu, Dostojevski je u svojim delima često uspevao da epilepsiju iskoristi kao važnu temu i da koristi razne literarne postupke koji su imali za cilj da smanje nepovoljan uticaj epilepsije i da strukturu njegovih dela učine bogatijom i zanimljivijom.

Epileptični napad u pripoveci *Gazdarica* pogađa starca Murina. Dostojevski opisuje generalizovani toničko-klonički napad i dramatični učinak tog strašnog događaja u kome je telo starca u grčevima, a lice "nagrđeno od muka"¹⁶ (141)¹. Epilepsija se koristi kao sila u zapletu radnje. Tako se Murinu napad javlja upravo u trenutku kad pokušava da ubije Ordinova. U romanu *Idiot* (1 868)¹⁷, uloge su zamenjene. Potencijalna žrtva ubice Rogožina je knez Miškin, koji boluje od epilepsije i dobija težak napad upravo u trenutku kad Rogožin zamahuje

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----

[BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST](http://WWW.SEMINARSKIRAD.ORG)
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com